



MAHATMA PHULE KRISHI VIDYAPEETH, RAHURI

Agriculture Research Station, Savalivihir

S.N.	Particulars	Detailed Information					
1.	Name & complete address of Research Scheme / Centre	Agriculture Research Station, Savalivihir-423109,Tal- Rahata, Dist- Ahilyanagar					
2.	Year of establishment	1915					
3.	Major objectives/Mandate for establishment of Research Scheme/Centre	1. Non Plan-103 D1- ARS, (State Scheme) ➤ To develop the land and brought under cultivation and to conduct demonstration. To conduct the multi-location trials of Cotton and Soybean. 2. Non Plan-104 Cereal Research Scheme (State Scheme) ➤ To conduct the research and multi-location trials of different crop varieties of cereals, pulses and oilseeds of ICAR, State and University levels. 3. Non Plan-105 Nucleus Seeds Scheme (State Scheme) ➤ To produce nucleus / breeder seed as per indent received from Chief Scientist (Seeds), MPKV, Rahuri.					
4.	Historical background	This research station is established during British rule in 1915. Since then it had evolved many varieties in different crops viz. Paddy- Krishna Sal (1922), Basmati (1949), Mung- Kop-1 (1935), Groundnut- Kop- 1 & Kop-3 (1938), Cotton- Kop-203(1974), Tur- Kanpur-132 (1948).					
5.	Details of the sanctioned posts						
	No.	Designation	Sanctioned	No.	Designation	Sanctioned	
	1	Associate Professor (Agril. Botany)	1	7	Tractor Driver	1	
	2	Asstt. Professor (Agril. Botany)	1	8	Counter	5	
	3	Jr. Res. Asstt. (Agril. Botany & Pt. Patho.)	2	9	Peon	2	
	4	Sr Clerk	1	10	Watch man	2	
	5	Jr. clerk	2	11	Mazdoor	41	
	6	Agril. Asstt	3		Total	61	
6.	Significant / innovative activities and programmes implemented by the Research Scheme/Centre	This research station has active participation in the release of following varities of the different crops by implementation of the university level research trials. 1. Sorghum- Phule purva, Phule anuradha, Mawali, Phule vasudha, Yashomati, Phule rewati, Madhur. 2. Sweet sorghum- Phule vasundhara 3. Black gram- Phule rajan, TAU-1. 4. Mungbean- Vaibhav, Phule madhu, Phule suvarna. 5. Maize- Rajashri, Phule Champion, Jacky, Umed. 6. Soybean- Phule durva, Phule kimaya, Phule sangam, Phule agrani, Phule kalyani, JS-335. 7. Pigeon pea- Phule rajeshwari 8. Wheat- Samadhan, Tryambak, Tapovan, Godavari, Anurag, Netravati.					

		9. Groundnut- Phule pragati, Phule unnati, Phule bharati, Phule dhani. 10. Cotton- Phule-388, Phule Yamuna, Phule rukhmai, Phule prabha, Phule chetana, Phule dhara, Phule-492. 11. Sunflower- Phule raviraj, Bhanu, Bhaskar, LSFH-35, LSFH-171, LS-11, LSF-8.
7.	Major improved / hybrid varieties, agriculture technologies developed at Research Scheme/Centre	This research Station have evolved following Sunflower hybrids- A. <u>Phule raviraj</u>- Released in the year 2009. 1. High yield (17.95 q/ha) giving 21.6 % more yield over the check MSFH-17. 2. It is having big head (16.98 cm) with center filling nature. 3. It is tolerant to the pest like Capitulum borer. 4. It is tolerant to diseases like Alternaria leaf blight and Necrosis. 5. It has high oil content (34.5 %). 6. It is responsive to fertilizers. B. <u>SVSH-527</u>- Pre-released in the year- 2025 1. High yield (22.35 q/ha) giving 30.5 % more yield over the check Phule Raviraj. 2. It is high yielding due to higher Test- weight (100 seed wt.) of 8.4 g and volume weight of 41.9 g. 3. It is medium in stature (164 cm) with medium maturity duration (99 days) having center filling nature of head with black coloured big seeds. 4. It is moderately resistant to the pest like leaf hoper and capitulum borer. Also, moderately resistant to diseases like Alternaria leaf blight and Powdery mildew. 5. It gives high oil yield (854 kg/ha) due to more oil content (37.8 %).
8.	Major agriculture technological recommendations released by Research Scheme/Centre	1. Application of 75% N₂ (45 kg/ha) 100 % P₂O₅ (90 kg/ha) and 100 % K₂O (60 kg/ha) + seed treatment of <i>Azotobacter</i> + <i>Azospirillum</i> @ 25g/kg of seed increased the seed yield and economic returns in <i>kharif</i> irrigated sunflower in Western Maharashtra region. (Joint Agresco-2015) 2. Application of 100% recommended (60:90:60, N₂, P₂O₅ and K₂O kg/ha) + Sulphur at 40 kg/ha through single super phosphate increased seed yield and economic returns of irrigated <i>kharif</i> sunflower in Western Maharashtra region. (Joint Agresco-2015) 3. Adoption of recommended dose of fertilizers (RDF) and thinning and need based plant protection resulted in significantly higher yield (34 to 75%) and income (B:C ratio of 1.45 to 1.89) to farmers in Western Maharashtra. .(2015) 4. Application of 60:90:60 N₂, P₂O₅ and K₂O kg/ha in soil where, phosphorous is moderately available increased the seed yield and economic returns in <i>kharif</i> irrigated sunflower in Western Maharashtra region.

		5. Dibbling of hybrid Sunflower seed at 30 cm distance in the center of both sides ridge open at 4 feet distance along with GRDF (N-60, P2O5-90, K2O-60 kg/ha) is recommended for kharif rainfed condition of Maharashtra by advantages of 40% seed saving conservation of soil moisture and 14% higher seed yield. (Joint Agresco-2017)			
9.	Future road map of the research	1. Testing center for multi-location trials in kharif and rabi. 2. Seed production center. 3. All India Coordinated Project on Sunflower project is closed from 31st March 2018. Now the Agriculture Research Station Savalvihir Farm is voluntary center for Sunflower crop. It is necessary to uplift the project at national level. Even then, research on Sunflower is conducted with following objectives- 1. To develop region specific high yielding hybrids with resistance to biotic and abiotic stress and also high oil content. 2. Development of hybrids with an early duration. 3. Diversify cytoplasmic male sterility systems. 4. Maintenance of germplasm.			
10.	Measures required for improvement / strengthening of the Research Scheme/Centre	SN	Required Resources	No.	Remark
		1	Office Building	1	Current building is old & damaged which is established in 1915.
		2	Rat Proof Godown, Size-15x10 m	1	For storage of harvested seeds.
		3	Half Covered Threshing Yard Size- 20x20 m	1	For protection from unwanted rainfall during harvesting & threshing.
		4	Well with 30 ft diameter & 60 ft depth.	1	For sured & timely supply of water.
11.	Photographs (jpeg) of historical and innovatives of the Research Scheme/Centre	In separate sheet			

Note : Mandates should be given in bullet form. Only major achievements popular among the farmers and good quality photographs with appropriate captions should be given.



महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर

१.	संशोधन योजना / केंद्र नाव व पूर्ण पत्ता	कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर ता-राहाता, जि-अहिल्यानगर, ४२३१०९.					
२.	स्थापना वर्ष	सन १९१५					
३.	संशोधन योजना/ केंद्र स्थापनेबाबतचा प्रमुख उद्देश	१.योजनेतर -१०३ डी-१ कृ.सं.के (राज्यस्तरीय) जमिनीचा विकास करून लागवडीखाली आणणे आणि प्रात्याक्षिके घेणे, कापूस व सोयाबीन पिकाचे बहुस्तरीय चाचणी प्रयोग घेणे. २. योजनेतर-१०४ अन्नधान्ये पिकांचे संशोधन योजना (राज्यस्तरीय) भात सोडून कडधान्ये व तेलवर्गीय पिकांचे संशोधन व बहुस्थानीय चाचणी प्रयोग घेणे. (विद्यापीठ, राज्य व अ.भा.स.सं.यो.स्तरीय) ३. योजनेतर-१०५ केंद्रक बिजोत्पादन योजना (राज्यस्तरीय) मा. प्रमुख शास्त्रीय (बियाणे) यांच्याकडून प्राप्त मागणीनुसार केंद्रक / पैदासकार बियाणाचे बिजोत्पादन घेणे.					
४.	ऐतिहासिक पार्श्वभूमी	या संशोधन केंद्राची स्थापना सन १९१५ साली स्वतंत्रपुर्वी काळात झाली आहे. संशोधन केंद्राने स्थापनेपासूनच वेगवेगळ्या पिकावर संशोधन करून नवनवीन वाणांची निर्मिती केली आहे व आजही हे वाण शेतकऱ्यामध्ये नावाजलेले आहेत. उदा. १. भात- कृष्णसाळ (१९२२), बासमती (१९४९) २. मुग- कोपरगाव - १ (१९३५), ३. भुईमुग- कोपरगाव- १ व कोपरगाव-३ (१९३८), ४. कापूस - कोपरगाव - २०३ (१९७४) ५. तुर- कानपूर-१३२ (१९४८)					
५.	मंजूर पदांचा तपशिल						
	अ.क्र.	पद	संख्या	अ.क्र.	पद	संख्या	
	१	सहयोगी प्राध्यापक	१	७	ट्रेक्टर चालक	१	
	२	सहाय्यक प्राध्यापक	१	८	गणक	५	
	३	क.सं.स.	२	९	शिपाई	२	
	४	वरिष्ठ लिपिक	१	१०	पहारेकरी	२	
	५	कनीष्ठ लिपिक	२	११	मजूर	४१	
	६	कृषी सहाय्यक	३		एकूण मंजूर पदे	६१	
६.	संशोधन योजना/ केंद्रामार्फत राबविण्यात आलेले वैशिष्ट्यपूर्ण उपक्रम	या संशोधन केंद्राने घेतलेल्या विद्यापीठस्तरीय विविध चाचणी प्रयोगांच्या माध्यमातून म.फु.कृ.वि. राहुरी ने विकसित केलेल्या खालील पिकांच्या विविध वाणनिर्मितीमध्ये महत्वाचा हातभार लावला आहे. १. ज्वारी- फुले पूर्वा, फुले अनुराधा, माउली, फुले वसुधा, यशोमती, रेवती,					

		मधुर(हरडा) २. गोड ज्वारी- फुले वसुंधरा ३. उडीद- फुले राजन, टी ए यु-१ ४. मुग- वैभव, फुले मधु, फुले सुवर्णा ५. मका- राजश्री, फुले चम्पियन, जैकी, उमेद ६. सोयाबीन- फुले कल्याणी, फुले किमया, फुले संगम, फुले अग्रणी, जे.एस-३३५ ७. तुर- फुले राजेश्वरी ८. गहू- तपोवन, गोदावरी, समाधान, ब्रंबक, अनुराग, गोदावरी ९. भुईमुग- फुले प्रगती, फुले उन्नती, फुले भारती, फुले धनी १०. कापूस- फुले-३८८, फुले यमुना, फुले रुखमाई, फुले-प्रभा, फुले चेतना, फुले धारा, फुले-४९२ ११. फुले रविराज, भानु, भास्कर, एलएसएफएच-३५, एलएसएफएच-१७१, एलएस-११, एलएसएफ-८
७.	संशोधन योजना / केंद्रामार्फत विकसित/ प्रसारीत करण्यात आलेले वैशिष्ट्यपूर्ण सुधारीत/ संकरीत वाण, कृषि तंत्रज्ञान	या संशोधन केंद्राने खालील संकरीत सूर्यफुलाचे वाण विकसित केले आहेत. अ. फुले रविराज :- सन -२००९ मध्ये प्रस्तरीत १. फुले रविराज अधिक उत्पादन देणारा (१७.९५ किं.हे) असून MSFH-१७ वाणापेक्षा २१.६% अधिक उत्पादन देतो. २. या वाणाच्या फुलाचा आकार मोठा असून (१६.९८ से.मी.) फुलाच्या मध्यभागीसुद्धा बिया भरतात. ३. फुले पोखरणाऱ्या अळीचा ताण सहन करतो. ४. पेशिनाश व अल्टरनेरीया पर्णकरपा रोगांचा ताण सहन करतो. ५. बियांमध्ये तेलाचे सरासरी प्रमाण ३४.५% आहे. ६. खतांच्या मात्रांना उत्तम प्रतिसाद देतो. ब. एसव्हीएसएच-५२७ :- सन-२०२५ मध्ये पूर्वप्रसारण १. अधिक उत्पादन (२२.३५ किं.हे) देणारा वाण असून फुले रविराज पेक्षा ३०.५% जास्त उत्पादन देतो. २. या संकरीत वाणांचे १०० दाण्यांचे वजन ८.४ ग्राम व आकारमान वजन ४१.९ ग्राम असल्यामुळे उत्पादन अधिक येते. ३. हा वाण मध्यम मुदतीत पक्व होणारा तसेच मध्यम उंचीचा असून फुलातील मध्य भाग सुद्धा दाण्यांनी व्यापलेला असतो. ४. हा वाण पानावरील तुडतुडे व फुले पोखरना-या अळीस मध्यम प्रतिकारक्षम असून अल्टरनेरीया पर्णकरपा व भुरी रोगास मध्यम प्रतिकारक्षम आहे. ५. बियांमधील तेलांच्या अधिक प्रमाणामुळे (३७.८%) तेलाची उत्पादकता जास्त आहे.

८. संशोधन योजना / केंद्रामार्फत प्रसारीत करण्यात आलेले वैशिष्ट्यपूर्ण कृषि संशोधन शिफारसी	१. खरीप हंगामात बागायती सूर्यफुल पिकांमध्ये २५ टक्के नत्राची बचत करून जास्तीत जास्त उत्पादन व फायदा मिळविण्यासाठी पेरणीच्या वेळी बियाण्यास ऑझोटोबेक्टर अधिक ऑझोस्फिरीयाल या जीवाणूची २५ ग्रॅम प्रती किलो प्रमाणात बीज-प्रक्रिया करून शेणखत ५ टन अधिक ४५:९०:६० या नत्र:स्फुरद:पालाश अन्नद्रव्ये देण्याची शिफारस पश्चिम महाराष्ट्र क्षेत्रासाठी करण्यात येत आहे. २. खरीप हंगामात बागायती सूर्यफुल पिकापासून अधिक उत्पादन व आर्थिक फायदा मिळवण्यासाठी गंधक या अन्नद्रव्याची कमतरता असलेल्या जमिनीत ४० किलो गंधक प्रती हेक्टरी हे सिंगल सुपर फोस्फेट च्या माध्यमातून तसेच शिफारशीत केलेल्या खताच्या मात्रेसोबत (शेणखत ५ टन/हे. व नत्र-६०, स्फुरद-९०, पालाश-६० किलो/हे.) वापरण्यासाठी शिफारस पश्चिम महाराष्ट्रासाठी करण्यात येत आहे. ३. पश्चिम महाराष्ट्र विभागात खरीप बागायती सूर्यफुलापासून अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळवण्यासाठी शिफारशीत उत्पादन तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणे आवश्यक आहे. तथापि, उपलब्ध साधनसामग्रीची कमतरता असल्यास संपूर्ण उत्पादन तंत्रज्ञानापैकी शिफारशीत खत मात्रा देणे, विरळणी आणि खुरपणी करणे व पिक संरक्षण या घटकांची शिफारस करण्यात येते. ४. खरीप हंगामात बागायती सूर्यफुल पिकापासून अधिक उत्पादन व आर्थिक फायदा मिळवण्यासाठी स्फुरद या अन्नद्रव्याची कमतरता असलेल्या जमिनीत शेणखत ५ टन/हे., नत्र-६०, स्फुरद-९० व पालाश-६० किलो/हे. वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. ५. खरीप हंगामात जिरायती शेतीमध्ये जमिनीतील ओलावा वाढवून संकरीत सूर्यफुलाचे १४ टक्के बियाण्याची बचत होण्यासाठी शिफारशीत खत मात्रेसह (नत्र-६०, स्फुरद -९०, पालाश-६० किलो/हे.) ४ फुट वरब्यांची मध्यभागी दोन्ही बाजूला १ फुट अंतरावर टोकन पद्धतीने लागवडीची शिफारस करण्यात येत आहे.
९. पुढील संशोधनाची दिशा	१. खरीप व रबी हंगामातील बहुस्थानीय चाचणी प्रयोगाचे अमलबजावणीसाठी उत्कृष्ट केंद्र २. केंद्रक/ पैदासकार बियांच्या बिजोत्पादनास योग्य असे केंद्र. ३. अ.भा.स.सं.प्र (सूर्यफुल) बंद झाल्यापासून ऐच्छिक पद्धतीने (Voluntary centre) सूर्यफुलावर संशोधन चालू आहे. परंतु सदरच्या संशोधनाला आर्थिक निधीची उपलब्धता करून देशपातळीवर उत्कृष्ट संशोधनाचा दर्जा मिळणे गरजेचे आहे. ऐच्छिक पद्धतीने सूर्यफुलावर संशोधन करताना खालील उद्देश डोळ्यासमोर ठेवले आहेत. १. स्थानिक गरजानुसार अधिक उत्पादन देणारे, जैविक व अजैविक घटकांना प्रतिकारक्षम असे जास्त तेलाचे प्रमाण असलेले संकरीत वाणनिर्मिती करणे.

		२. लवकर पक्व होणारे संकरीत वाण निर्मिती करणे. ३. पेशीद्रव्यातील नपुसंकतेचा अवलंब करून विस्तारित नरवांझ वाण तयार करणे. ४. नरवांझ व प्राकल वाणांचा संग्रह करून जतन करणे.		
१०.	संशोधन योजना/केंद्राच्या सुधारणेसाठी/बळकटीकरणासाठी आवश्यक असलेले उपाय	अ. क्र	बळकटीकरणासाठी आवश्यक घटक	शेरा
		१.	कार्यालय इमारत	इमारत १९१५ साली बांधली असून जुनी व मोडकळीस आली आहे.
		२.	उंदरांना प्रतिबंध करणारे गोदाऊन	उत्पादीत बियाणे साठवण्यासाठी उंदरांना प्रतिबंध करणारे गोदाऊनची गरज आहे.
		३.	अर्धवट झाकण असलेले मळणीसाठी खळे (२० x २० फुट)	ऊन, वारा व पाऊस यांच्यापासून उत्पादीत मळणी केलेले बिजोत्पादन झाकण्यासाठी
		४.	पाणी पुरवठा करणारी विहीर (२२ फुट व्यास व ६० फुट खोली)	बिजोत्पादन प्रक्षेत्रास वेळेवर पाणीपुरवठा करण्यासाठी
११.	संशोधन योजना/केंद्राचे ऐतिहासिक नाविण्यपूर्ण ठळक घडामोडीचे क्षणचित्रे / फोटो			
	सोबत जोडले आहे			